

nagu peaks peetama, sest et ta ju ühe terve rahva iseseel on, aga nii selgel lombel sellest kõneleda, seda ei olnud ta võimalis arwanud. Täis imestust küsis ta Marti läest: „Kuule, kust sina lõik seda oled õppinud, ja kust oled niisugused mõtted wälja wõtnud?“

„Niisugused mõtted,“ vastas Mart, „tulewad nuemast kirjawarast, see on raamatutest, mis Gesti leeli on kirjutatud ja ka ajalehtedest, aga siis ka iga mõtleja inimese enese südamest, kes korra oma isamaad on hakanud armastama. Selles isamaa armastuses peame lõik endid ühendama, kes Gesti kannust oleme wälja lasunud, üks puhas, kas riikad ehk waesed, mehed ehk naesed, pererahwas ehk orjajad, noored ehk wanad oleme. See töö, kui õiglaselt teda toimetame, on ka Jumalalle meele pärast ja ei läi ialgi käsust üle, nagu mitmed meie isamaa asja wastased seda tahawad ütelda. Nüü sellele mehele, kes wõib isamaa wäljal õige palju tööd teha, nüü sellele naesele, kes ise täis isamaa armastust oma meest ses töös jõuab toetada ja aidata —“

„Jah,“ wõttis Anu sõna otjast kinni, „igal ühel ei ole aga wõimalik niisugust naist saada, kes nõnda oskaks asjast mõelda ehk rääkida, nagu sina seda teed.“

„Tõsi on küll,“ kõneles Mart edasi, „et isamaa põllul palju tööd ja tegemist, aga wäga wähe töötegijaid on. Aga eks meie lohus ole seda tööd edendada ja toetada!“

„Aga mis meiesugused naesterahwad wõivad palju teha!“ ütles Anu pool kurwalt. „Teil meestel on see palju ennemalt wõimalik.“

„Ka teie naesterahwad wõite palju selles asjas teha ja kasu saada,“ lisas Mart juure. „Ma ei ütle mitte liig palju, kui tõendan, et teie tihti veel enam wõite teha kui meie meesterahwad. Mõtle, kui naesterahwal enesel süda armastust oma rahwa wasta täis on, mis arataw ja armas see meesterahwale on! Soab niisugune naesterahwas mehele, siis on ta sellele igas asjas, mis isamaasse puudub, nõuus ja abiks. Kui wähe töö ja talitus aega ja mahti annab, siis ajawad

nad teine teisega niisuguste isamaa asjade üle juttu ehk loewad ühes kasulisi ajakirjasi ja raamatuid, mis trükkis wälja tulewad, aitawad ühel mehel asju edendada ehk kopiluid koguda, mis isamaa edenduse ja kasu pärast tas koolide ehk munde asutuste, nagu kasuliste raamatute wäljaandmiseks, waja on tulnud toimetada. Kui ka meesterahwas iga lord mitte niisugune isamaa kasu armastaja ei ole, siis wõib naesterahwas oma armsa ja taise, pehme ja armastawa meele ja wiisiga teda seks teha. Iga lord ei ole ka tarwis, et inimene laugelt läheb neid otsima, kellele ta hääd teeb. Nagu iga talis tundmine, nõnda wõib ka isamaa armastus wäljaspidine olla. Mis aitab, kui inimene sest liitleb, et ta isamaad armastab, aga oma waest suguwenda, kes ajaliku wara poolest temaga end ei wõi mätta, oma kõrwas elada ei lase! Tuleb ju tihti küllalt ette, et pere-mees, kes loba on ostanud ehk rentinud, waest wabadikku oma kõrwas ei sall, temale ei maalapikest ega wiljatera ei anna, kas ta ka sureks. Ta wõiks ja waest inimest enesele tööd teha lasta, aga ka see ei sünni sagedaste mitte. — Noh, ma lätsin jutuga naesterahwast natuke kõrwa, ehk küll see mis praegu ütlesin niisama hästi naesterahwa kohta sünnib. On naesterahwas rubli inimene, siis on tal ka siin mahti küll isamaa armastust üles näidata. Veel tähtsam ja suurem on naesterahwa töö siis, kui temal laps on. Siin on tema töö palju tähtsam kui meesterahwa oma. Eks ole ema, kes kõige hääd oma lapse südamesse külmab? Eks ole ka ema, kes isamaa armastuse kallist taime lapse hinge sisse istutab ja seda siis õrnal wiisil harib ja kaswatab? Eks ole ema, kes seda lõik palju hõltsamini wõib teha kui isa, keda wäljaspidised talitused ja asjaõendamised sagedaste kodust ära kutsuwad? Ütle nüüd, Anu, kas teie naesterahwad veel nii wähe wõite isamaa kasuks tööd teha?

„Jah, sul on õigus küll, Mart,“ vastas Anu, „aga mina pean ilka veel oma poolt tunnistama, et niisugust meest raske leida on. Meil tatarlastel, kui õigust pean ütleva, on üldiselt raske mehele saada veel wähem niisugusele mehele, kes meiega täieste ühes nõuus on, meid armastab, meist lugu peab, nagu sina seda praegu oled jutustanud.“

„Mine ilka, Anu,“ ütles Mart, „ega sinusugusel tütar-